

A 1555/näring

Framlagt av:
Kultur- och
utbildningsutskottet
Näringsutskottet

J.nr. 12-00045-1

Utskottsförslag om infrastruktur för forskning och forskarnät- verk i Arktis

1. Utskottets förslag

Näringsutskottet och Kultur- och utbildningsutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att initiera en handlingsplan för ett utökat nordiskt forskningsinfra-
struktursamarbete beträffande Arktis

att stimulera tvärssektoriella/vetenskapliga nätverk för forskning
och forskarutbildning som inkluderar USA, Kanada, Ryssland och
EU

2. Bakgrund

Det arktiska området har på senare år blivit allt mer intressant både poli-
tiskt och ekonomiskt. I många århundraden har klimatet beskyddat det
arktiska området för en industriell exploatering men klimatförändringarna
gör att t.ex. utvinning av naturresurser, gruvdrift, transporter, turism etc.
nu börjar bli intressant då de ekonomiska och klimatmässiga förhållan-
dena gör detta möjligt.

Utvecklingen i Arktis skapar stora möjligheter för sysselsättning och ut-
veckling i de nordliga områdena men ställer samtidigt allt högre krav på
varsamhet när det gäller miljöbelastning, etc. Stora utmaningar för t.ex.
turism, sjöfart och petroleumverksamhet i Arktis är riskerna med stora
avstånd och behovet av fartyg med kapacitet att segla i isbelagda farvat-
ten för katastrofberedskap. Detta är något som Nordiska rådet tidigare
har satt fokus på i sin rekommendation 18/2011/miljø om ökad sjöfarts-
säkerhet och miljöskydd i Arktis där man föreslagit att de nordiska länders
regeringar ska stärka det nordiska samarbetet kring havsövervakning
i Arktis.

De nordiska länderna har de senaste fem åren utvecklat arktiska strategier vilket är en klar indikation på växande politiskt fokus. Detsamma har Kanada, Ryssland, USA och EU gjort. De nordiska ländernas strategier visar att arktisk politik omfattar en rad olika politiska frågor och att det finns en gemensam nordisk samsyn på flera områden, men det finns även stora skillnader och prioriteringar utifrån nationella intressen och ambitioner.

Under år 2010-2011 har NordForsk koordinerat nordiska ansträngningar för en vidareföring av det arbete som gjorts under det internationella polaråret (*International Polar Year, IPY*) 2007-2008. Detta har genomförts under det nordiska Toppforskningsinitiativet (TFI), där Arktis ingår som ett tvärgående tema. Norden är mycket aktivt i Arktiskt Universitet (UArctic), ett nätverk som samlar alla nordiska universitet och högskolor. UArctic är en gemensam infrastruktur för att främja kvalitet, nordlig relevans och samarbete inom forskning och utbildning och har tillsammans med IASC (*International Arctic Science Committee*) och IASSA (*International Arctic Social Science Association*) tagit på sig rollen som gemensam internationell pådrivare för att främja forskning och utbildning kring arktiska frågor. Detta trepartssamarbete inkluderar koordinering av flera tematiska nätverk som genomför forskarutbildning och internationell forskning, samt expertgrupper för att främja forskningssamarbetet i Arktis.

Den omfattande förändring av Nordens arktiska miljö – inte enbart klimatförändringen som sådan – har vittgående ekonomiska, samhällsliga, strategiska och miljömässiga konsekvenser. Det blir enklare och mera attraktivt att ta sig fram i detta stora område. Lokalbefolkningen i t.ex. Grönland ställs inför stora utmaningar då det gäller infrastruktur, fiskeri- och turistnäring samt inte minst exploatering av mineral- och energiresurser. Samtidigt har Norden unik och relevant kompetens inom t.ex. maritim aktivitet i istäckta områden i Östersjön och Nordatlanten, resursutnyttjande och förvaltning i de nordliga områdena samt att organisera forskning och forskningsutbildning på tvärs av nationella gränser.

Förändringen i Arktis kräver anpassning av alla aktörer med forskning, utbildning och förankring som starka grundpelare. Norden har sedan gammalt etablerat sin närvaro i Arktis där vi har traditioner, expertis och ett speciellt ansvar för en framträdande roll i ett större internationellt sammanhang.

3. Utskottets synpunkter

Globaliseringen har inneburit att forskning, innovation och kunskapspolitik blir allt mer centrala insatsområden för att göra regioner och länder attraktiva för investeringar och nya satsningar. En förskjutning av forsknings- och innovationspolitiken kan ses i riktning mot en allt större fokusering på globala samhällsutmaningar. De omfattande utmaningarna inom energi- och klimatområdena kräver snabba insatser och resultat för att få genomslag på nationell, europeisk och global nivå.

Norden har traditionsenligt en stark närvaro i Arktis och med beaktande av utvecklingen i Arktis – och för att undvika dubbelarbete – kräver de närmaste årens forskningsinsatser en grundlig koordinering av de nordiska insatserna. Kostnaderna kan lätt bli stora och samarbetet ineffektivt. Den nordiska forskningsinsatsen i polarområdena bör kombineras med tvärvetenskapligt forskningssamarbete på flera geografiska och tematiska områden såsom miljö, minoriteter, hälsa och välfärd, nordvästra Ryssland, grön tillväxt osv. i den arktiska miljön.

Forskningsinsatser kräver en stark och väl utvecklad infrastruktur för samarbete och distribution/spridning av resultat. De nordiska länderna har en relativt väl utvecklad infrastruktur för forskning men ett ökat nordiskt

Nordiska rådet

A 1555/näring

Framlagt av:
Kultur- och
utbildningsutskottet
Näringsutskottet

J.nr. 12-00045-1

forskningssamarbete, framför allt i Arktis, kräver ökade investeringar och satsningar samt samarbete över ett flertal sektorer.

Nordiska ministerrådets (NMR) högnivågrupp för översyn av det nordiska forskningssamarbetet har i sin rapport "Vilja till forskning?" (TemaNord 2011: 572) pekat på behovet av en ökad satsning på forskningsinfrastruktur. Högnivågruppen pekar på att den mest innovativa och högkvalitativa forskningen sker där förutsättningarna är gynnsammast, dvs. i en intellektuell och kreativ miljö med tillgång till de mest avancerade metoderna och verktygen. Högnivågruppen menar att ett utökat forskningsinfrastruktursamarbete kan ha särskilt mervärde för bl.a. miljö- och klimatstationer i relation till Arktis (*Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System*).

Ett gemensamt övervakningssystem i Arktis har diskuterats under lång tid. Rådet har lagt fram ett förslag om ett samnordiskt observationssystem i Arktis (Fremst. *6/2008/presidiet) där man föreslog att de nordiska länderna skulle stödja den s.k. SAON-processen i syfte att åstadkomma en förbättrad samordning av nordiska observationssystem i den arktiska regionen. Vidare föreslogs att insamlad data skulle göras lättillgänglig för forskare, etc. Även i den s.k. Stoltenbergrapporten föreslås ett gemensamt nordiskt havsövervakningssystem i det arktiska området.

Nordiska rådet rekommenderade i 2009 Nordiska ministerrådet att främja nordiska nätverksmodeller som "*Centres of Excellence*" och att prioritera nordiska forskarskolor och stipendieordningar för att synliggöra Norden som en region med expertis på förhållandena i den nordliga regionen.

I och med klimatförändringarna och issmältningen kommer havsområdena att bli allt större med en allt större aktivitet i de nordliga havsområdena som följd. En effektiv förvaltning av dessa områden förutsätter en översikt, helst i realtid, över vad som sker i havet och på havsytan vilket kräver en samordning mellan olika sektorer.

Utskotten anser att en handlingsplan för ett utökat nordiskt forskningsinfrastruktursamarbete bör initieras enligt NMR:s högnivågrupps förslag. Områden som kan dra nytta av ett större och utökat nordiskt forskningsinfrastruktursamarbete är t.ex. klimatmodellering och klimat-och miljöövervakning (satellitövervakning) som kräver stor kapacitet.

Utskotten anser även att ett utökat forskningsinfrastruktursamarbete kan bidra till att stimulera tvärsektoriella/vetenskapliga nätverk för forskning och forskarutbildning, där även USA, Kanada, Ryssland och EU bör involveras. En sådan satsning kan bli mycket effektiv om den bygger på existerande nordiska och internationella infrastrukturer för samarbete och implementering såsom NordForsk, Arktisk Universitet, ISAC och IASSA.

Nordiska rådet

A 1555/näring

Framlagt av:
Kultur- och
utbildningsutskottet
Näringsutskottet

J.nr. 12-00045-1

4. Konklusion

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Näringsutskottet och Kultur- och utbildningsutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att initiera en handlingsplan för ett utökat nordiskt forskningsinfrastruktursamarbete beträffande Arktis

att stimulera tvärsektoriella/vetenskapliga nätverk för forskning och forskarutbildning som inkluderar USA, Kanada, Ryssland och EU

Nordiska rådet

A 1555/näring

Framlagt av:
Kultur- och
utbildningsutskottet
Näringsutskottet

J.nr. 12-00045-1

Reykjavík 22 mars 2012

Anne Bastrup (SF)

Annette Lind (S), næstformand

Alf Egil Holmelid (SV)

Billy Gustafsson (S)

Bjarni Benediktsson (Sj.)

Eero Suutari (saml)

Eeva-Johanna Eloranta (sd)

Erling Bonnesen (V)

Harry Jansson (ÅC)

Tone Merete Sønsterud (A)

Torfinn Opheim (A)

Torgeir Trældal (FrP)

Wille Valve (MÅ)

Árni Þór Sigurðsson (VG), Formand

Göran Montan (M)

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP)

Hilde Magnusson (A)

Høgne Høydal (T)

Maria Tolppanen (saf)

Olemic Thommessen (H)

Peter Johnsson (S)

Sinuhe Wallinheimo (saml)

Sjúrdur Skaale (JF)

Tuula Peltonen (sd)